

პროფესიული განათლება საქართველოს ეკონომიკური ზრდის ხელშეწყობისათვის

ია ძევისაური
სტუ-ს დოქტორანტი

VOCATIONAL EDUCATION TO PROMOTE GEORGIA'S ECONOMIC GROWTH

Ia Dzebisauri
Phd student of GTU

RESUME

In the modern world, education is becoming more and more important and more spending is attributed to strengthen this direction. Vocational education improves the workforce's qualifications, influences economic growth and reduce unemployment. Despite high unemployment, there are highly demanded and deficit professions in Georgia. To solve this problem, it is necessary to develop professional education system. Although the pandemic had a negative impact on the activity of vocational training institutions, somehow the 2021 is promising. The values of the correlation coefficients calculated on the basis of different variables (GDP in education and spending on professional education, GDP and spending on professional education) shows a positive and high relationship. It can be assumed that the promotion of professional education and the expenses incurred on it will lead to an increase in the number of qualified graduates, thus increasing their productivity, which will positively affect the value of country's GDP.

საკვანძო სიტყვები: პროფესიული განათლება, ეკონომიკური ზრდა, შრომის ბაზარი, დასაქმება, მთლიანი შიდა პროდუქტი (მშპ).

Keywords: professional education, economic growth, labor market, employment, gross domestic product (GDP).

* * * *

მსოფლიოს მრავალი ქვეყანა თანამედროვე პერიოდში სულ უფრო დიდ მნიშვნელობას ანიჭებს განათლებას და შესაბამისად უფრო მეტ ხარჯებსაც გამოყოფს ამ მიმართულების გაძლიერებისთვის. რატომ ხდება ასე? პასუხი მარტივია - იმიტომ, რომ განათლება არის ერთგვარი ინვესტიცია ადამიანური კაპიტალის შექმნაში. მარტივად რომ ვთქვათ, სახელმწიფო დღეს გაიღებს ხარჯებს კონკრეტული პირის განათლებაზე იმის გამო, რომ მომავალში სწორედ ამ პირისგან მიიღოს სარგებელი, შეიძლება ეს იყოს კონკრეტული სამუშაოს შესრულება, ტექნოლოგიურ პროგრესში მონაწილეობა, ინოვაციების დანერგვა თუ სხვა ნებისმიერი ფორმა, რაც დადებითად აისახება ქვეყნის ეკონომიკურ განვითარებაზე და ზოგადად არსებული გარემოს გაუმჯობესებაზე.

ქვეყნის ეკონომიკური კონკურენტუნარიანობა დამოკიდებულია მისი სამუშაო ძალის უნარებზე. სამუშაო ძალის უნარები და კომპეტენციები, თავის მხრივ, დამოკიდებულია ქვეყნის განათლების სისტემის ხარისხზე. პროფესიული განათლება ალიქმება, როგორც ეკონომიკური პროდუქტიულობის გაზრდის ერთ-ერთი გადამწყვეტი ელემენტი. სოციალური ეფექტურობის თეორიაზე დაყრდნობით, პროფესიულმა სასწავლებლებმა უნდა მოამზადონ და მიაწოდონ ბაზარს მომავალი მუშები შესაბამისი ცოდნითა და უნარებით, რათა გაზარდონ მათი პროდუქტიულობა და, შესაბამისად, ხელი შეუწყონ ეკონომიკურ ზრდას.

ადამიანური კაპიტალი არსებითად განსაზღვრავს ეკონომიკურ ზრდას. იგი მოიცავს ისეთ ფაქტორებს, როგორიცაა განათლება, ჯანმრთელობა, პროფესიული მომზადება და უნარების განვითარება. პროფესიული განათლება გულისხმობს ისეთ განათლებას, რომელიც ადამიანებს ამზადებს სამუშაოსთვის და ხდის მათ უფრო პროდუქტიულს, აძლიერებს ადამიანურ პოტენციალს და ახდენს მათი არჩევანის დივერსიფიკაციას თვითდასაქმების ხელშეწყობის მიზნით. დადასტურებული ფაქტია, რომ ტექნიკური განათლება და პროფესიული სწავლება შეიძლება დაეხმაროს ინდივიდებს შემოსავლის მიღებაში და წვლილი შეიტანოს ქვეყნის ეკონომიკურ ზრდასა და სოციალურ განვითარებაში. პროფესიული განათლების მქონე სამუშაო ძალა განიხილება განვითარების მნიშვნელოვან ფაქტორად.

ეკონომიკური განვითარება და ტექნოლოგიური წინსვლა ვერ მიიღწევა ტექნიკური და პროფესიული კომპეტენციის ზოგადი სტატუსის გარეშე. პროფესიული განათლება აუმჯობესებს სამუშაო ძალის კვალიფიკაციას, გავლენას ახდენს ეკონომიკურ ზრდაზე და ხელს უწყობს უმუშევრობის შემცირებას. კვალიფიციური მუშაკი ზრდის წარმოების ხარისხს და ეფექტურობას.

პროფესიული განათლების მნიშვნელოვანი ამოცანაა დაეხმაროს შიდა და საერთაშორისო შრომით ბაზარს შესაბამისი კვალიფიციური კადრების მომზადებაში. ასევე, მთელი ცხოვრების მანძილზე სწავლების შესაძლებლობის არსებობით, გაზარდოს მის მიმართ ინტერესი და გახდეს უფრო მიმზიდველი საზოგადოების ყველა ფენის წარმომადგენლისთვის. საქართველომ უნდა მოახერხოს ევროპის პროფესიულ საგანმანათლებლო სისტემასთან

მაქსიმალური ინტეგრირება, ამასთან, უნდა შეძლოს საკუთარი სისტემის ჩამოყალიბებაც, რადგან ყველა ქვეყანას გააჩნია განსხვავებული საბაზრო ეკონომიკა, კულტურული ღირებულებები და განსხვავებული შრომითი ბაზარი. შესაბამისად, საკუთარი ქვეყნის შესაძლებლობების მაქსიმალური გამოყენება უნდა იყოს პრიორიტეტი.

მოსახლეობის დასაქმების ხელშეწყობა მნიშვნელოვანი ფაქტორია ქვეყნის ეკონომიკის განვითარებისთვის. მაღალი უმუშევრობის მიუხედავად, არის პროფესიები, რომლებიც მოთხოვნილია და ამავე დროს დეფიციტურიც. ამ პრობლემის გადაჭრისთვის აუცილებელია სახელმწიფომ შეიმუშაოს ისეთი სისტემა, რომ პროფესიულმა განათლებამ ეფექტიანად შეძლოს შრომითი ბაზრის მოთხოვნების გათვალისწინება და შესაბამისი კადრებით მისი უზრუნველყოფა.

ოფიციალური სტატისტიკის მიხედვით, ბოლო წლებში პროფესიულ სასწავლებლებში ჩარიცხულთა რაოდენობა მცირდება, რაც არასასურველი ტენდენციაა. შემცირებულია ასევე იმ საგანმანათლებლო დაწესებულებების რაოდენობა, რომლებიც პროფესიულ პროგრამებზე იღებდნენ სტუდენტებს. მაგალითად, 2021 წელს 2015 წელთან შედარებით პროფესიული საგანმანათლებლო პროგრამების განმახორციელებელი დაწესებულებების რაოდენობა 32,9%-ით შემცირდა. პროფესიულ სასწავლებლებში ჩარიცხული სტუდენტების და მათ შორის კურსდამთავრებულების რაოდენობის კლება ნაჩვენებია ქვემოთ მოცემულ დიაგრამაზე (დიაგრამა N1). აღსანიშნავია, რომ იმავე პერიოდში პროფესიულ საგანმანათლებლო პროგრამებზე ჩარიცხული სტუდენტების რაოდენობა 33,2%-ით, ხოლო კურსდამთავრებულთა რაოდენობა - 42,2%-ით არის შემცირებული.

დიაგრამიდან ნათლად ჩანს პანდემიის უარყოფითი გავლენა პროფესიული სასწავლო დაწესებულებების აქტივობაზე. 2020 წელი ისტორიული მინიმუმით განისაზღვრა როგორც ჩარიცხული სტუ-

დენტების, ისე კურსდამთავრებულების თვალსაზრისით. თუმცა 2021 წელი გარკვეულწილად იმედის მომცემია მიუხედავად იმისა, რომ ჯერ კიდევ პრეპანდემიური მდგომარეობის ზღვარს ვერ გავცდით.

საინტერესოა როგორი დინამიკით ხასიათდება სახელმწიფოს მხრიდან პროფესიულ განათლებაზე განეული ხარჯები და ქვეყნის მთლიანი შიდა პროდუქტი (მშპ), ასევე როგორია ურთიერთკავშირი ამ ორ მაჩვენებელს შორის.

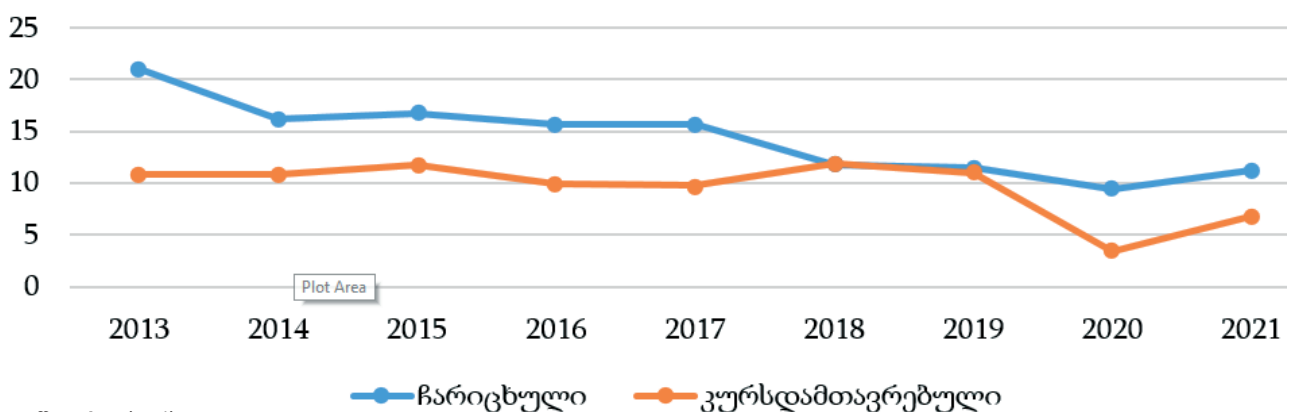
საქართველოში განათლების სფეროში შექმნილი დამატებული ღირებულება განუხრელად იზრდება 2015 წლიდან. მისი წილი მშპ-ში 2015-2019 წლებში კლებადი ტენდენციით ხასიათდებოდა. 2020 წელს მცირედი ზრდა დაფიქსირდა და 4,3%-ს შეადგინა. პროფესიულ განათლებაზე განეული ხარჯები ბოლო სამი წლის განმავლობაში მზარდია. მიუხედავად იმისა, რომ მზარდია ასევე პროფესიულ განათლებაზე განეული ხარჯების წილი მშპ-ში, 2020 წლის მონაცემებით ის მხოლოდ 0,09%-ს შეადგენს.

კორელაციის კოეფიციენტი გავიანგარიშეთ ორი ცვლადის საფუძველზე - განათლების სფეროში შექმნილი დამატებული ღირებულება (დღ) და პროფესიულ განათლებაზე განეული ხარჯი, და პირსონის კორელაციის კოეფიციენტის ფორმულის გამოყენებით, რომელიც ზომავს ორ ცვლადს შორის წრფივი დამოკიდებულების ხარისხს და გვიჩვენებს ამ კავშირის მიმართულებას.

$$r = \frac{\sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})(Y_i - \bar{Y})}{\sqrt{\sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2 (Y_i - \bar{Y})^2}}$$

კორელაციის კოეფიციენტის მნიშვნელობამ 0.7 შეადგინა, რაც ნიშნავს, რომ ამ ორ მაჩვენებელს შორის ურთიერთკავშირის ხარისხი დადებითი და საკმაოდ მაღალია. ეს თავის მხრივ ადასტურებს, რომ რაც უფრო მეტი იქნება პროფესიულ განათლებაზე განეული ბიუჯეტის ხარჯი, მით მაღალი იქნება განათლების სფეროში შექმნილი დღ-ს სიდიდე.

დიაგრამა N1. პროფესიულ საგანმანათლებლო პროგრამებზე ჩარიცხული სტუდენტების და კურსდამთავრებულების რაოდენობა (ათასი კაცი)

წყარო: საქსტატი.

ასევე გავიანგარიშეთ კორელაციის კოეფიციენტი სხვა ორი ცვლადის გამოყენებით - მშპ და პროფესიულ განათლებაზე განეული ხარჯი, რომლის მნიშვნელობამ 0.78 შეადგინა, რაც იმას ნიშნავს, რომ ამ ორ მაჩვენებელს შორის საშუალოზე მაღალი სიძლიერის დადებითი კორელაციაა. აქედან შეგვიძლია ვივარაუდოთ, რომ პროფესიული განათლების პოპულარიზაცია და მასზე განეული ხარჯები გამოიწვევს კურსდამთავრებულთა რაოდენობის და მათი კვალიფიკაციის ზრდას, შესაბამისად მათი

პროდუქტიულობის ამაღლებას, რაც გარკვეულწილად დადებითად იმოქმედებს ქვეყანაში შექმნილი მშპ-ს სიდიდეზეც.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, ქვეყნის ეკონომიკური განვითარების დაჩქარების, სოციალური პრობლემების გადაჭრის, დასაქმების რეგულირებისა და შრომის ბაზრის ეფექტური ფუნქციონირებისათვის უაღრესად დიდი მნიშვნელობა აქვს პროფესიული განათლების ხელშეწყობასა და პოპულარიზაციას.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. „საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სტრატეგია საქართველო 2020“ საქართველოს მთავრობა, თბილისი 2013, 110 გვ;
2. კაკუტია, თ. (2016, 31 იანვარი). პროფესიული განათლების ადგილი ქართულ საგანმანათლებლო სივრცეში. N1(38). გვ. 320 - 336. ვებ-გვერდი: http://www.gesj.internetacademy.org.ge/en/list_aut_article.php?b_sec=edu&list_aut=3251;
3. პროფესიული განათლების რეფორმის სტრატეგია (2013-2020 წლები). ვებ-გვერდი: http://gov.ge/files/273_39678_242377_300-1.pdf;
4. საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო, პროფესიული განათლების განვითარების დეპარტამენტი. (2015). საქართველოს პროფესიული საგანმანათლებლო დაწესებულებების სტატუსი შრომის ბაზარზე კურსდამთავრებულთა კვლევის ანალიზი. ვებ-გვერდი: <http://mes.gov.ge/content.php?id=5962&lang=geo>;
5. <https://www.geostat.ge>